

УДК 331

Брабець О.С.¹Бондаревич І.М.²

¹студ. гр. Е-111 НУ «Запорізька політехніка»

²канд. філос. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

ЗМЕНШЕННЯ НАРОДЖУВАНOSTІ У СВІТІ: ПРИЧИНИ І НАСЛІДКИ

Середній глобальний коефіцієнт народжуваності в світі сьогодні становить приблизно 2,3 дитини на жінку. За останні 50 років він скоротився вдвічі. І в ході модернізації суспільств кількість дітей на одну жінку дуже суттєво зменшується. В епоху аграрних суспільств народжуваність становила від 4,5 до 7 дітей на жінку. У ті часи дуже висока смертність у молодому віці утримувала низький приріст населення. Внаслідок покращення здоров'я та зниження смертності населення зазвичай спостерігається прискорене зростання його кількості. Це швидке зростання населення припиняється, оскільки рівень народжуваності знижується. Основними причинами зменшення народжуваності є розширення прав і можливостей жінок та підвищення добробуту і статусу дітей.

Г. Бекер виділяє таку причину зменшення народжуваності, як жіноча освіта. «Рівень освіти в суспільстві – зокрема жінок – є одним із найважливіших показників кількості дітей у сім'ї. У багатьох суспільствах мати проводить зі своїми дітьми більше часу, ніж батько, і тому альтернативні витрати, такі як можливості для кар'єрного росту, вільний час та інші, в основному лягають на плечі матері. Більш освічені жінки повинні відмовитися від більшої кількості можливостей, ніж менш освічені жінки, і тому «ціна», яку вони повинні платити за народження дітей, вище» [1].

О. Галор та Д. Вен визнали, що зайатість жінок негативно впливає на народжуваність: «Зростаюча участь жінок у робочій силі є другим аспектом розширення прав і можливостей жінок у суспільстві, і ця зміна також має тенденцію призводити до скорочення кількості дітей, які мають жінки. Ця зміна тісно пов'язана з ростом освіти жінок. Знову ж таки, існує двостороння взаємозв'язок: крім того, що збільшення участі жінок у робочій силі призводить до того, що жінки народжують менше дітей, також очевидно, що вірно зворотне. І дійсно, є переконливі докази того, що зниження рівня народжуваності збільшило участь жінок на ринку праці. Цей двосторонній зв'язок призводить до зацикленого зменшення народжуваності: оскільки жінки вирішують мати менше дітей і все активніше беруть участь у ринку праці, у них з'являється ще більше причин мати менше дітей» [2].

М. Хазан та Б. Бергудо зазначають, що «Велике число дітей в минулому не було випадковістю. Сім'ї хотіли мати багато дітей, тому що їм потрібно було багато дітей. У минулому в діти з раннього віку вносили свій внесок у домашнє господарство. Дитяча праця була дуже поширеною. Дослідження того, як державна політика вплинула на зниження народжуваності, показує, що посилення обмежень на дитячу працю, зокрема, було критичним, оскільки збільшувало альтернативні витрати на народження дітей, оскільки батьки не отримували вигоди від внеску дитини в домашнє господарство.» [3].

Г. Бекер та Г. Льюїс наголошують на такій причині як поліпшення освіти «У сьгоднішніх багатих економіках діти отримують набагато більше освіти, ніж у бідних аграрних економіках минулого. Батьки повинні приймати рішення між кількістю дітей, яку вони хочуть (кількість), і ресурсами, які вони хочуть витратити на кожну дитину (якість). Обмежені ресурси змушують батьків приймати рішення або мати багато дітей, але тоді у них буде мало ресурсів (часу і грошей), доступних для кожної дитини, або мати менше дітей, а потім мати більше ресурсів, доступних для кожної дитини.» Цей компроміс описується в літературі як вибір батьків між «кількістю» або «якістю» своїх дітей [4].

Всі перераховані чинники зменшення рівня народжуваності є найбільш характерними для розвинених країн. За даними Всесвітнього банку: коефіцієнт народжуваності вище 2,1, що є необхідною умовою для простого заміщення поколінь, мало лише 108 країн з 207, з них більшість – малорозвинені країни Африки та Азії. Але і у малорозвинених країнах коефіцієнт народжуваності зменшується. Для всіх країн Європи є характерним коефіцієнт народжуваності менше 2,1, для України – 1,23 (201 місце з 207). Серед негативних наслідків – збільшення частки літніх людей у загальній чисельності населення, або старіння населення. Це призводить до збільшення долі бюджету країн, яку необхідно використати для виплат пенсій та надання медичних послуг людям похилого віку. Саме тому почасти спостерігаємо такі заходи з боку держави як підвищення пенсійного віку та відмову від безкоштовної медичної допомоги. Зменшення кількості населення, що призводить до зменшення кількості людей, задіяних в промисловості та науці і гальмуванні розвитку країн. На виправлення цієї ситуації застосовують податок на бездітність.

Серед позитивних наслідків зауважимо на більш якісний догляд і виховання дітей. Зменшення кількості дітей в сім'ї дозволяє витратити більше коштів та часу на одну дитину. Також зменшення кількості населення призводить до зменшення попиту на всю продукцію, виробництво якої дуже часто забруднює навколишнє середовище. Притому сповільнюються темпи видобутку невідновлювальних природних ресурсів.

Причини зменшення народжуваності мають соціально-культурний характер, а також позитивні та негативні наслідки. Таким чином, боротися сьогодні з проблемою зменшення народжуваності чи ні – це питання вибору, і всі розвинені країни зараз не приймають активних мір проти цієї проблеми. Але зрозуміло, що така політика не зможе продовжуватися вічно, і на певному історичному етапі державне регулювання народжуваності з метою збільшення народжуваності буде впроваджено у більшості розвинених країн світу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Becker G. An Economic Analysis of Fertility – [Electronic resource]. – Access mode : URL <https://www.nber.org/system/files/chapters/c2387/c2387.pdf> from 03.03.23.
2. Galor O. та Wen D. The Gender Gap, Fertility, and Growth. – [Electronic resource]. – Access mode URL: <https://www.jstor.org/stable/i337087> from 03.03.23
3. Hazan M. Berdugo B. Child Labour, Fertility, and Economic Growth. – [Electronic resource]. Access mode: URL: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/1468-0297.00066/abstract> from 03.03.23

4. Becker G., Lewis G. On the Interaction between the Quantity and Quality of Children. [Electronic resource]. – Access mode URL: <https://www.journals.uchicago.edu/doi/pdfplus/10.1086/260166> from 03.03.23.